

บทที่ 2

แนวคิดทางทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนับเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากสามารถรองรับแรงงาน และผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ อีกทั้งวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นกลไกหลักต่อการพัฒนาสำหรับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ในลักษณะที่เป็นกลุ่มผู้ผลิตอุตสาหกรรมต่อเนื่องหรืออุตสาหกรรมสนับสนุนที่กระจุกกระจายอยู่ตามท้องถิ่นทุกภูมิภาค

การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้อยู่รอดและเติบโตอย่างแข็งแกร่งจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวอย่างแข็งแกร่ง เพราะนั่นหมายถึงการสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ โดยต้นแบบที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประสบความสำเร็จไม่ว่าจะเป็นที่ประเทศไต้หวัน ญี่ปุ่น หรือเยอรมัน จะต้องอาศัยทั้งส่วนของรัฐ เอกชนในการแก้ปัญหา ดังนั้นการประสานงานเพื่อแก้ประเด็นปัญหาหลักของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย เพื่อยกระดับและพัฒนาขีดความสามารถของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างเป็นระบบ จึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยปัญหาหลักนั้น ได้แก่ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ปัญหาด้านแรงงาน ปัญหาข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีการผลิต ปัญหาการข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีการผลิต ปัญหาข้อจำกัดด้านบริหารจัดการ ปัญหาการเข้าถึงบริการของรัฐ เป็นต้น

ดังนั้นการศึกษาข้อมูลทางด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนี้

ในการศึกษาถึงบทบาทวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ได้รวบรวมแนวทางทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้

แนวคิดทางทฤษฎี

ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ

นักเศรษฐศาสตร์อธิบายความหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ผู้ที่ต้องการศึกษาไว้หลายความหมาย ซึ่งสามารถสรุปจากคำนิยามของนักเศรษฐศาสตร์หลาย ๆ ท่าน คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง การเพิ่มผลผลิตสินค้าหรือบริการจากการจัดสรรทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้รายได้ประชาชาติที่แท้จริง (real national income) เพิ่มขึ้น โดยมีเงื่อนไขในการพัฒนาเศรษฐกิจอันประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความเจริญทางเศรษฐกิจให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังต้องรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การเมือง การบริหารงานบุคคลด้วย จึงจะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจได้รับผลประโยชน์สูงสุดและเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่ายในประเทศ

ในส่วนบทบาทของภาครัฐที่รับผิดชอบจะเป็นไปในลักษณะของการเข้าแทรกแซงทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับสภาวะทางการเมือง และระดับการพัฒนาของแต่ละประเทศ โดยมีมาตรการที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจแบ่งอย่างกว้าง ๆ เป็น 2 ประเภทได้แก่

1. มาตรการทางตรง รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความเจริญของระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศดังนี้

1.1 การจัดหาปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม สำหรับระยะเริ่มต้นของการพัฒนาจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากในการสร้างปัจจัยพื้นฐานทางสังคมและเป็นโครงสร้างความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจ อาทิ การโทรคมนาคม ขลประทาน ทำเรือ ถนน การไฟฟ้า โดยที่ภาคเอกชนไม่ภาคเอกชนไม่สามารถเข้าลงทุนด้วยการมีจำกัดของเงินลงทุนของภาคเอกชน ดังนั้น จึงเป็นภารกิจที่ภาครัฐบาลจะต้องเข้ามารับผิดชอบในการลงทุนในกิจการเหล่านี้

1.2 การกำหนดมาตรการการใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเหมาะสม โดยที่รัฐบาลต้องมีการวางแผนหรือตั้งมาตรการอย่างรัดกุม ด้วยควบคุมการ

ใช้ทรัพยากร ปลูกจิตสำนึกให้มีการอนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อให้สามารถมีทรัพยากรควบคู่กับการพัฒนาการเศรษฐกิจในระยะยาวได้

1.3 การกระจายรายได้ บทบาทนี้นับว่าเป็นบทบาทสำคัญที่รัฐบาล

จำเป็นต้องดำเนินการกระจายรายได้ประชาชาติอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้รายได้ส่วนใหญ่ตกอยู่ในกลุ่มคนรวยและเพื่อขจัดปัญหาความยากจน รัฐบาลต้องลดความลำเอียงภายในสังคมสร้างความเป็นธรรมในระบบเศรษฐกิจ

1.4 การกำหนดนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมและยกระดับการลงทุน โดย

รัฐบาลจะต้องระดมเงินออมหรือมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อให้อุตสาหกรรมในประเทศมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นทั้งอุตสาหกรรมพื้นฐานและอุตสาหกรรมหนัก ตลอดจนอุตสาหกรรมขนาดเล็กประเภทเครื่องอุปโภคบริโภคให้ครบวงจร ซึ่งภารกิจหลักของรัฐบาล คือ การจัดหาแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศ ดังนั้น การกำหนดนโยบายการควบคุมอัตราเงินเฟ้อ นโยบายการจัดเก็บ ซึ่งที่เกี่ยวข้องกับการจูงใจในการลงทุนของชาวต่างชาติ จึงเป็นสิ่งที่รัฐบาลต้องดำเนินการอย่างรอบคอบเพื่อที่จะนำมาซึ่งรายได้ประชาชาติที่เพิ่มขึ้นของประเทศ

1.5 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสถาบันและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทาง

สังคม เนื่องจากความยืดหยุ่นทางวัฒนธรรมภายในประเทศมีความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยประชาชนในประเทศจะต้องมีความต้องการในความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจต้องเข้าใจว่าเมื่อระบบเศรษฐกิจได้รับการพัฒนาแล้วจะส่งผลถึงตนเองให้ได้รับผลประโยชน์นั้นด้วย

2. มาตรการทางอ้อม เป็นมาตรการที่สนับสนุนมาตรการทางตรงในการสร้างเสริมความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจมีดังนี้

2.1 นโยบายการคลัง นับว่าเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลที่ใช้ในการ

ควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ การออม การบริโภค และการลงทุน โดยใช้ค่าใช้จ่ายของรัฐบาลจะมีผลในการเพิ่มการลงทุนของเอกชน ทำให้ประชาชนมีรายได้ส่งผลกำลังในการจับจ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้น ตลอดจนเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมในระบบเศรษฐกิจ

2.2 นโยบายการเงิน เป็นการควบคุมปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจเพื่อไม่ให้เกิดภาวะเงินฝืดและเงินเฟ้อ ซึ่งจะลดความผันผวนทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดการจ้างงานอย่างเต็มที่ ทำให้พัฒนาเศรษฐกิจมีเสถียรภาพมากขึ้น เพราะจะมีการขยายการลงทุนกว้างขึ้นในทุกภาคและมีการนำทรัพยากรมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2.3 นโยบายการค้าต่างประเทศและนโยบายการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยน การส่งเสริมการส่งออกเป็นกลไกสำคัญในการนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาและลดปริมาณการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือย และมีการใช้เงินตราต่างประเทศอย่างเหมาะสมของภาครัฐบาลและภาคเอกชน

2.4 นโยบายราคาเป็นนโยบายการควบคุมราคาให้เป็นธรรมในระบบเศรษฐกิจเนื่องจากการใช้จ่ายเกินดุลของรัฐบาลจะส่งผลให้ระดับราคาสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้เป็นอุปสรรคต่อการวางแผนพัฒนาประเทศ ดังนั้น รัฐบาลจึงควรมีการควบคุมราคาในระดับที่เหมาะสม

นอกจากนี้สาเหตุสำคัญที่รัฐบาลจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากขึ้น เนื่องจากประเทศนั้นมีความเร่งรีบในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อต้องการฟื้นฟูอย่างรวดเร็วหรือต้องการให้ประเทศเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในระยะเวลาการพัฒนาอันสั้น รวมถึงความต้องการในการใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีความสมดุลในการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนที่รัดกุมจากภาครัฐบาล (นุกูล เศษศิริโรคม, 2546, หน้า 15-18)

ทฤษฎีความเจริญเติบโต

ทฤษฎีความเจริญเติบโต ประกอบด้วยแบบจำลองของการกระทำร่วมของปัจจัยการผลิต ความเจริญเติบโตของผลผลิตการออม และการลงทุนในขบวนการของความเจริญเติบโต

ปัจจัยที่กำหนดความเจริญเติบโตของปัจจัยการผลิตและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ด้วยการพิจารณาฟังก์ชันการผลิตซึ่งเป็นแหล่งของความเจริญเติบโต ดังนั้น

ผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยผ่านการเพิ่มปัจจัยการผลิต (แรงงานและทุน) และผ่านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

ฟังก์ชันการผลิต แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณผลผลิตกับปริมาณปัจจัยการผลิต ซึ่งเขียนได้ดังนี้

$$Y = A(t) F(K, N)$$

สมการนี้แตกต่างจากฟังก์ชันการผลิตระยะสั้น คือ มีค่า $A(t)$ ซึ่งแทนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เมื่อเวลาผ่านไปถ้าค่า $A(t)$ เพิ่มขึ้น ผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยใช้ปัจจัยการผลิตจำนวนเท่าเดิม โดยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีไม่มีผลกระทบต่อผลผลิตเพิ่มของปัจจัยทั้งสอง หรืออาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีทำให้มีการเพิ่มผลผลิตเพิ่มปัจจัยทั้งสองเท่ากัน การเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีดังกล่าว เรียกว่า เทคโนโลยีแบบเป็นกลาง (neutral)

ความแตกต่างประการที่สอง คือ ปัจจัยทุน ไม่คงที่เหมือนกรณีระยะสั้น ดังนั้นความเจริญเติบโตของผลผลิตตลอดเวลาจะถูกกำหนดด้วยสมการต่อไปนี้ ซึ่งเป็นวิธีวิเคราะห์ที่เรียกว่า Growth Accounting

$$\Delta Y/Y = \Delta A/A + \Theta \Delta K/K + (1 + \Theta) \Delta N/N$$

โดย $\Delta Y/Y$ คือ อัตราส่วนของการเพิ่มผลผลิต

$\Delta A/A$ คือ อัตราส่วนของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี

$\Delta K/K$ คือ อัตราส่วนของการเปลี่ยนแปลงทุนสะสม

$\Delta N/N$ คือ อัตราส่วนของการเปลี่ยนแปลงจำนวนแรงงาน

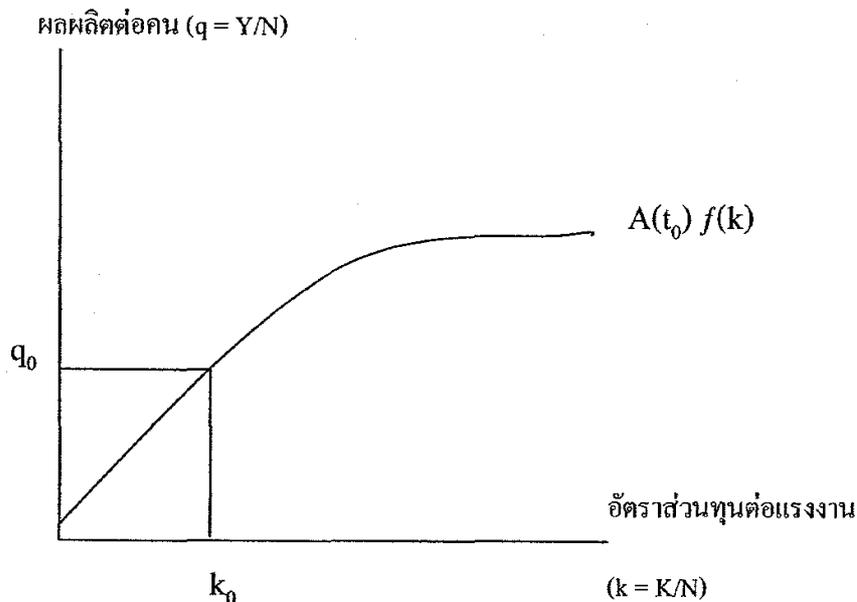
Θ และ $(1 - \Theta)$ คือ ค่าถ่วงน้ำหนักซึ่งมีค่าเท่ากับสัดส่วนของรายได้ของทุนและแรงงานในการผลิต

จากสมการชี้ให้เห็นว่าความเจริญเติบโตของผลผลิตขึ้นอยู่กับอัตราความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และอัตราเพิ่มของปัจจัยการผลิตตลอดเวลา

ถ้าฟังก์ชันการผลิตมีลักษณะดังกล่าวแสดงผลตอบแทนต่อขนาดคงที่ (constant returns to scale) หมายความว่า ถ้าปัจจัยการผลิตทั้งหมดเพิ่มขึ้นในสัดส่วนหนึ่งผลผลิตจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนเดียวกัน สามารถเขียนรูปแบบฟังก์ชันการผลิตภายใต้ผลตอบแทนต่อขนาดคงที่ใหม่ โดยกำหนดให้เทคโนโลยีคงที่ $A(t)$ ผลผลิตต่อคน (Y/N) จะขึ้นอยู่กับปริมาณทุนที่ใช้ร่วมกับแรงงานต่อคนหรืออัตราส่วนของทุนต่อคน ถ้ากำหนดให้ q เท่ากับผลผลิตต่อคน (Y/N) และ k เท่ากับทุนต่อคน (K/N) เราสามารถเขียนฟังก์ชันใหม่ ซึ่งเรียกว่า intensive form ดังนี้

$$Y/N = A(t) f(K/N)$$

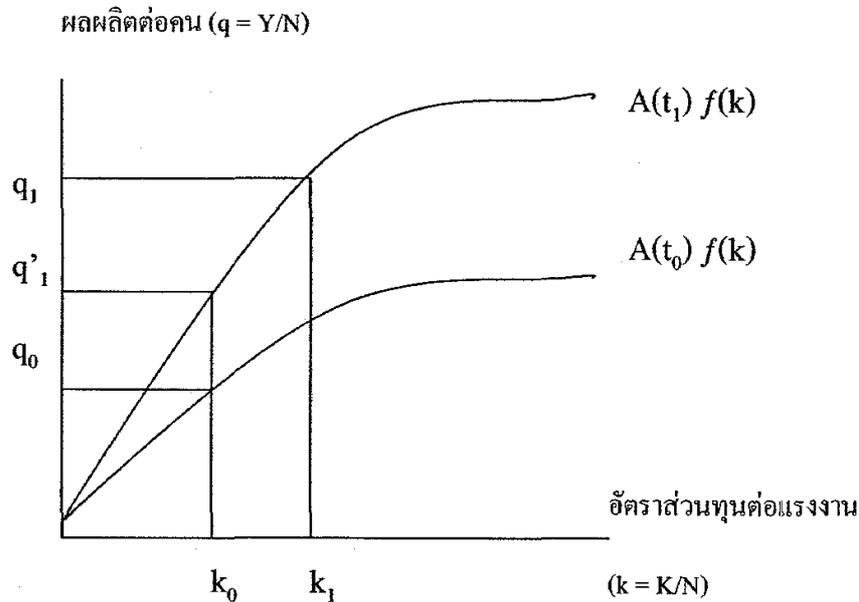
$$\text{หรือ } q = A(t) f(k)$$

ภาพ 1 ฟังก์ชันการผลิตรวม

จากภาพ 1 จากฟังก์ชันการผลิตดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงข้อสมมติที่ว่ามีความถดถอยต่อขนาดเกิดขึ้นเมื่อเพิ่มทุนต่อคน ผลผลิตต่อคนที่เพิ่มจะลดลงด้วยต้นทุนต่อคนที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง แสดงว่าเกิด diminishing returns to scale

จากสมการ $q = A(t) f(k)$ ในขณะนี้ให้ยกเลิกข้อสมมติที่กำหนดให้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีซึ่งสามารถอธิบายขบวนการของความเจริญเติบโตของผลผลิตต่อคนระหว่าง 2 ช่วงเวลา คือ t_0 และ t_1 ได้ถ้าหากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงจะทำให้ผลผลิตต่อคนเปลี่ยน ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามภาพ 2

ภาพ 2 ความเจริญเติบโตของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของผลผลิตต่อคน

ถ้าระบบเศรษฐกิจมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นพร้อมกับมีอัตราส่วนต่อแรงงานมากขึ้นตลอดเวลา ผลผลิตต่อคนจะเพิ่มขึ้นเป็น q_1 ด้วยทุนที่เพิ่มจาก k_0 เป็น k_1 ขบวนการนี้เรียกว่า capital deepening ซึ่งคือขบวนการที่ทุนเพิ่มในอัตราส่วนเร็วกว่าแรงงาน และอัตราส่วนของทุนต่อแรงงานเพิ่มขึ้น

ดังนั้น สรุปได้ว่าการเจริญเติบโตของผลผลิตต่อคนมาจากปัจจัย 2 ประการ คือ

1. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น จะทำให้ผลผลิตต่อคนเพิ่มขึ้นด้วย อัตราส่วนของทุนต่อแรงงานคงที่
2. การผลิตใช้ทุนมากอย่างมาก หรือที่เรียกว่า capital deepening เมื่ออัตราส่วนของทุนต่อแรงงานเพิ่มขึ้น (เกษร หอมขจร, 2546, หน้า 35-37)

ทฤษฎีการวิเคราะห์สภาพภายนอกที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจ

สภาพแวดล้อมมหภาค นับเป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดเงื่อนไขข้อจำกัดของสมมุติฐานและโอกาสของทางเลือกต่าง ๆ ในการตัดสินใจของธุรกิจแทบทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจในระดับนโยบายการบริหาร หรือกรณีเฉพาะ เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้ไม่อยู่ในความควบคุมโดยตรงของธุรกิจ สภาพแวดล้อมนี้แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ การเมืองและกฎหมาย เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคม ในขณะที่สภาพแวดล้อมทั้งหมดอาจวิเคราะห์ได้ 3 ระดับ

1. สภาพแวดล้อมมหภาค

1.1 การเมืองและกฎหมาย อิทธิพลทางด้านการเมืองมีผลกระทบต่อธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งธุรกิจ การดำเนินการ ไปจนถึงการปิดกิจการของธุรกิจ

1.2 เศรษฐกิจ เศรษฐกิจนับเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญ ที่มีผลต่อการตัดสินใจในทางธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ภาวะเศรษฐกิจเป็นตัวแปรสำคัญที่จะมีผลต่อความเสี่ยงอันเนื่องมาความไม่แน่นอนในการดำเนินงานของธุรกิจ และภาวะตลาด เงื่อนไขของภาวะเศรษฐกิจได้รับอิทธิพลจากตัวแปรที่สำคัญทางเศรษฐกิจพอสังเขปดังนี้

1.2.1 ภาวะการผลิต

1.2.2 อัตราดอกเบี้ย

1.2.3 ภาวะเงินเฟ้อ

1.3 สังคม หมายถึง กลุ่มชนที่อยู่ร่วมกัน ในที่นี้จะพิจารณาภาพทางสังคมด้านธุรกิจ ซึ่งต้องการตอบสนองความพอใจของกลุ่มลูกค้า ดังนั้น ธุรกิจต้องทราบเงื่อนไขว่า ในสังคมที่เจริญผู้บริโภคร่วมต้องการปรับปรุงคุณภาพชีวิต มาตรฐานการ

ครองชีพและสร้างวิถีชีวิตที่ดีขึ้น เงื่อนไขดังกล่าวเป็นตัวกำหนดการให้คุณค่า แนวโน้มทางสังคมวิทยา และความคาดหวังจากภาคธุรกิจ แนวโน้มทางสังคมเป็นตัวกำหนดในการสร้างโอกาส เงื่อนไขและข้อจำกัดให้กับธุรกิจ

1.4 เทคโนโลยี อิทธิพลของเทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนา การประดิษฐ์ คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ วิทยาการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิต และการบริการ รวมถึงการทำงานของมนุษย์ อัตราความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน มีความเชื่อกันว่า กำไรในทางธุรกิจนับเป็นตัวเร่งที่สำคัญในการสร้างงานวิจัยและการพัฒนา ซึ่งเพิ่มอัตราความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

2. สภาพแวดล้อมทางอุตสาหกรรม

2.1 โครงสร้างของธุรกิจ ตลาดสินค้าบริการ สามารถแจกแจงประเภทใหญ่ได้ 4 ประเภท ประกอบด้วย

2.1.1 ตลาดแข่งขันสมบูรณ์

2.1.2 ตลาดกึ่งแข่งขันสมบูรณ์

2.1.3 ตลาดผู้ขายน้อยราย

2.1.4 ตลาดผูกขาด

2.2 จำนวนธุรกิจ มีผลกระทบต่อธุรกิจในเรื่องการแข่งขันโดยตรง ซึ่งหมายความว่า ถ้าจำนวนธุรกิจยิ่งมากจะส่งผลให้การแข่งขันค่อนข้างสูง

2.3 ประเภทของสินค้า สินค้าในท้องตลาดแยกประเภททางเศรษฐศาสตร์เป็น 2 กลุ่ม คือ

2.3.1 สินค้าที่มีมาตรฐานเดียวกัน หมายถึงความสามารถในการทดแทนกันของสินค้าสูง สินค้าประเภทนี้ผู้บริโภคมักเปรียบเทียบความแตกต่างของสินค้าที่ราคาทำให้เงื่อนไขการทำกำไรมีน้อย และเป้าหมายของการทำธุรกิจมักอยู่ที่ราคาจำหน่าย

2.3.2 สินค้าที่มีมาตรฐานต่างกัน ในทัศนคติของผู้บริโภคความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวอาจมีสาเหตุจากตัวผลิตภัณฑ์แตกต่างเอง หรืออาจมีสาเหตุจากการสร้างเงื่อนไขทางธุรกิจ เพื่อให้ลูกค้ารู้สึกแตกต่าง จากการบรรจุหีบห่อ การโฆษณา การสร้างสภาพแวดล้อมของการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การใช้ชื่อยี่ห้อหรือสัญลักษณ์ทางธุรกิจ เป็นต้น

2.4 การควบคุมราคา ในตลาดผูกขาดผู้ผลิตสามารถกำหนดราคาสินค้าและบริการได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากผู้บริโภคไม่มีทางเลือกในการที่จะซื้อสินค้าและบริการอื่นที่ทดแทนกันได้ กรณีนี้รัฐบาลมักมีบทบาทในการควบคุมเงื่อนไขการทำกำไร การตั้งราคาในบางระดับ

2.5 เงื่อนไขการเข้าสู่ตลาด ลักษณะธุรกิจการผลิตสินค้าและบริการเอง อาจมีบทบาทในการสร้างเงื่อนไขการเข้าออกของตลาด ปัจจัยหนึ่งการสร้างเงื่อนไขของการลงทุนที่สูง การประหยัดเนื่องจากขนาด อาจเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่จะช่วยลดต้นทุนการผลิต

2.6 รูปแบบของการแข่งขันอื่น ๆ นอกจากราคา การแข่งขันในทางธุรกิจเบื้องต้น คือ การแข่งขันด้านราคา วิวัฒนาการทางการค้าในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าในทางวัฒนธรรมและจริยธรรมเพิ่มขึ้น ทำให้การใช้กลยุทธ์การแข่งขันด้านราคาเพื่อการทำลายคู่แข่งลดลง นอกจากนั้น กฎหมายป้องกันการผูกขาดนับเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การแข่งขันของธุรกิจเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะอื่น รูปแบบที่นิยมใช้ในเชิงธุรกิจที่สำคัญ เช่น การสร้างความแตกต่างในตัวผลิตภัณฑ์

3. สภาพเงื่อนไขภายในของธุรกิจ

3.1 ข้อจำกัด และขอบเขตของธุรกิจ เพื่อให้ทราบฐานะของธุรกิจ ได้แก่ ฐานะการเงิน ทรัพยากรบุคคล วัฏจักรของธุรกิจและของผลิตภัณฑ์ เจริญเติบโต ถดถอย ตกต่ำหรือฟื้นฟู และศักยภาพทางธุรกิจ

3.2 เป้าหมาย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดทิศทางในการดำเนินกิจการ

3.3 การสร้างกลยุทธ์ในทางธุรกิจเพื่อความสำเร็จในการดำเนินงาน กลยุทธ์ดังกล่าวอาจมีเงื่อนไขด้านจริยธรรม ด้านวัฒนธรรมและการเมืองของธุรกิจ เน้นทางด้านใดด้านหนึ่ง หรือแจกแจงลำดับความสำคัญของงานไว้ต่าง ๆ (พูนสิน อิงกะวัตติ, 2546, หน้า 20-21)

ทฤษฎีพัฒนาการเศรษฐกิจของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก

แนวคิดของ *อดัม สมิท* มุ่งศึกษาถึงสิ่งสำคัญ 2 ประการ คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดความมั่งคั่ง และกระบวนการในการทำให้เกิดความมั่งคั่ง

การแบ่งงานกันทำ (division of Labor) เป็นกลไกที่สำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของการผลิต หรือก่อให้เกิดการประหยัดจากขนาดการผลิต (economic of scale) ทั้งนี้เพราะการแบ่งงานกันทำมีผลทำให้คนงานแต่ละคนในกระบวนการผลิตมีความชำนาญเฉพาะอย่าง (specialization) เกิดขึ้น ทำให้พวกเขาสามารถผลิตสินค้าและบริการ ได้มากกว่าที่เป็นอยู่ นี่คือสาเหตุที่ก่อให้เกิดความมั่งคั่ง

ในกระบวนการของการเกิดความมั่งคั่ง อדם สมิท ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การแบ่งงานกันทำจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ถ้าขนาดของตลาดแคบเกินไป อุปสงค์มีไม่มากพอ นอกจากนี้การแบ่งงานกันทำยังขึ้นอยู่กับ การสะสมทุน เพื่อซื้อเครื่องมือ เครื่องจักร มาใช้ในกระบวนการผลิต การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจึงเกิดจากการสะสมทุน ดังนั้น จึงเน้นพฤติกรรมการออมเพื่อให้เกิดการสะสมทุน นอกจากนี้ยังให้ความสนใจกับมือที่มองไม่เห็น (invisible hand) จะเป็นกลไกในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้การแข่งขันอย่างเสรี

แนวคิดของริคาร์โด มีความเห็นว่ากระบวนการก่อให้เกิดความมั่งคั่ง เป็นผลจากการสะสมทุน โดยเริ่มต้นจากนายทุนมองเห็นแนวโน้มกำไรเพิ่มสูงขึ้น จึงเกิดแรงจูงใจให้เกิดการออมเพื่อขยายการลงทุน (แสดงให้เห็นว่าการสะสมทุนเป็นฟังก์ชันของผลกำไร รัฐบาลมิได้มีบทบาทที่สำคัญ) และเมื่อขยายการลงทุนทำให้เกิดการจ้างงานและอัตราค่าจ้างเพิ่มสูงขึ้น จนมีผลทำให้ประชากรมีแนวโน้มขยายตัว ทำให้ความต้องการอาหารเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงต้องมีการขยายการผลิตหรือส่งสินค้าประเภทอาหารเข้ามาเพื่อสนองความต้องการ ในกระบวนการผลิตจึงมีการนำเอาที่ดินมาใช้ประโยชน์มากขึ้น เนื่องจากที่ดินมีจำนวนคงที่ โดยเฉพาะที่ดินที่มีคุณภาพจะมีปริมาณน้อยลงเมื่อการเพาะปลูกมากขึ้น ทำให้มีการแข่งขันกันเพื่อให้ได้ที่ดินที่มีคุณภาพมาใช้ จึงเกิดผลตอบแทนแก่ที่ดิน เรียกว่า "ค่าเช่า" ค่าเช่าที่เกิดขึ้นนี้จะมีผลมาเป็นส่วนแบ่งจากรายได้ทั้งหมดที่นายทุนและแรงงานเคยได้รับ จึงทำให้แรงงานได้ค่าจ้างน้อยลง และนายทุนได้กำไรลดลง ในที่สุดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะหยุด เมื่อค่าเช่าเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่กำไรลดต่ำลงเป็นศูนย์ ค่าจ้างลดต่ำลงเหลือระดับพอยังชีพ (subsistence level) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจเข้าสู่ภาวะชะงักงันในที่สุด (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.)

ทฤษฎีของคนส์ แนวคิดพื้นฐานของเคนส์จะประกอบด้วย รายจ่ายเพื่อการบริโภคทั้งหมด (C) การลงทุนของเอกชนทั้งหมด (I) รายจ่ายรวมของรัฐบาล (G) และรายได้ประชาชาติ (Y) โดย $Y = C + I + G$ ถ้าเกิดปัญหาการว่างงานขึ้น รัฐบาลควรดำเนินนโยบายงบประมาณขาดดุล กระตุ้นรายจ่ายเพื่อการบริโภค อาจโดยการลดภาษี หรือให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคในอัตราดอกเบี้ยต่ำ หรือส่งเสริมการลงทุนของเอกชน เพิ่มรายจ่ายของรัฐบาล และในทางตรงข้ามถ้าเกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้น รัฐบาลควรตัดทอนรายจ่ายของรัฐบาลลง (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.)

ทฤษฎีความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจของฮาร์รอด-โดมาร์ (Harrod-Domar) แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้มีว่าทุกระบบเศรษฐกิจจะต้องทำการออมทรัพย์ในสัดส่วนจำนวนหนึ่งของรายได้ประชาชาติ เพื่อนำมาทดแทนและบำรุงรักษาสินค้าประเภททุน แต่ถ้าต้องการให้ระบบเศรษฐกิจมีความจำเป็นเติบโตขึ้น การลงทุนใหม่ซึ่งจะมีส่วนช่วยเพิ่มการสะสมทุนจะเป็นสิ่งจำเป็น

$$\frac{\Delta Y}{Y} = \frac{S}{K}$$

จากสมการ จะเห็นได้ว่า อัตราความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจ ($\Delta Y/Y$) ซึ่งจัดเป็นร้อยละของการเปลี่ยนแปลงในรายได้ประชาชาติ (Y หรือ GNP) จะถูกกำหนดร่วมกัน โดยอัตราส่วนของการออม (s) และอัตราส่วนของทุนต่อผลผลิต (k) หรือกล่าวได้ว่า ด้วยเหตุนี้ อัตราความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจจะเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มอัตราการออมและการลงทุน และลดอัตราส่วนของทุนต่อผลผลิต หรือการเพิ่มประสิทธิภาพของการลงทุน (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.)

ทฤษฎีพัฒนาการเศรษฐกิจ: เน้นทางด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม

ขั้นตอนของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจไม่ได้หมายถึงแต่การทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ต้องพยายามทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอีกด้วย

Marx (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.) พิจารณาในด้านการเปลี่ยนแปลงของสถาบันทางเศรษฐกิจจากระบบเจ้าขุนมูลนาย (feudalism) ไปเป็นระบบนายทุน (capitalism) และสังคมนิยม (socialism) ตามลำดับ

Hildebrand (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.) พิจารณาการเปลี่ยนแปลงในด้านความเจริญของการใช้เงินจากระบบการแลกเปลี่ยนสิ่งของต่อสิ่งของ (barter system) เป็นระบบการใช้เงิน (monetary system) และระบบการใช้เครดิต (credit system) ในที่สุด

Fisher, Clark and Kuznets (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.) ได้จำแนกโครงสร้างการผลิตออกเป็น

1. การผลิตสินค้าขั้นปฐม (primary production) เช่น การกสิกรรม ป่าไม้ ประมง เป็นต้น
2. การผลิตขั้นที่สอง (secondary production) เช่น กิจกรรมอุตสาหกรรมต่าง ๆ กิจกรรมแปรรูปสินค้า การก่อสร้าง และเหมืองแร่ เป็นต้น
3. การผลิตขั้นที่สาม (tertiary production) คือ การผลิตพวกกิจกรรมบริการต่าง ๆ เช่น การขนส่ง การคมนาคม การพลังงาน การค้าปลีกและค้าส่ง การธนาคาร และการประกันภัย เป็นต้น

Rostow (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.) ได้แบ่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจออกเป็น 5 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

1. สังคมแบบโบราณ (the traditional society) ระบบเศรษฐกิจขึ้นด้วยพัฒนาผลิตเพื่อเลี้ยงตนเอง ผลผลิตเป็นไปตามกฎการลดน้อยถอยลงของผลได้ ผลผลิตต่อบุคคลต่ำ มีระบบชนชั้น

2. สภาวะก่อนที่ระบบเศรษฐกิจจะทะยานขึ้น (the preconditions for take-off) ระบบเศรษฐกิจและสังคมเก่า ๆ เริ่มถูกทำลายลง มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การจัดรูปแบบสถาบันองค์กร มีการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ การย้ายถิ่น การค้าและการขนส่ง เริ่มขยายตัว เริ่มมีการนำวิธีการผลิตใหม่ ๆ มาใช้ สิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจคืออะไร

3. ขึ้นทะยานขึ้น (the take-off) อุปสรรคต่อการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ ถูกทำลาย อุตสาหกรรมขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการนำความรู้ใหม่ ๆ มาใช้ นำเอาทรัพยากรมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เริ่มทำการเกษตรเพื่อการค้า

4. ขึ้นผลักดันไปสู่ความเจริญเติบโตเต็มที่ (the drive to maturity) ขั้นตอนนี้มีระยะเวลานาน เศรษฐกิจเจริญเติบโตในอัตราสม่ำเสมอ มีประสิทธิภาพการผลิตดี มีการผลิตสินค้าในประเทศแทนการนำเข้า ใช้เทคนิควิชาการและการผลิตที่ยุ่ยากซับซ้อน

5. ขั้นที่มีการบริโภคอย่างขนานใหญ่ (the age of high mass consumption) สาขานำของระบบเศรษฐกิจเริ่มหันไปผลิตสินค้าบริโภคที่คงทนถาวร และบริการต่าง ๆ ขนานใหญ่ ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้นสามารถบริโภคสินค้าได้ทุกอย่าง สักส่วนของแรงงานเพิ่มขึ้น สังคมมีสวัสดิการและความมั่นคงเพิ่มขึ้น

ระบบเศรษฐกิจทวิภาค (dual economy) สาเหตุที่ทำให้เศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาเป็นแบบสองระดับ คือ

1. สาเหตุจากภายนอกประเทศ เนื่องจากการติดต่อกับประเทศตะวันตกทำให้ความเจริญก้าวหน้าและอารยธรรมแผ่ขยายเข้าไปเฉพาะส่วน ส่วนที่ความเจริญเข้าไปไม่ถึงก็จะกลายเป็นส่วนที่ล้าหลัง

2. สาเหตุภายในประเทศ คือ ความเจริญก้าวหน้ากระจุกอยู่เพียงส่วนที่เป็นจุดศูนย์กลางของระบบเศรษฐกิจ

ตาราง 1

ลักษณะที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจสองระดับ

ลักษณะด้านต่าง ๆ	ส่วนที่ยังล่าสมัย	ส่วนที่ก้าวหน้าทันสมัย
1. ด้านเทคโนโลยี	ใช้แรงงานมากกว่าทุน เนื่องจากมีแรงงานเหลือเฟือ เทคนิควิทยาการล่าสมัย	ใช้ทุนมากกว่าแรงงาน มี ความก้าวหน้าทาง เทคนิควิชาการ เทคนิควิทยาการล่าสมัย
2. สถาบันการผลิต	ส่วนใหญ่เป็นการผลิตแบบใน ครอบครัว เช่น ทำไร่ ทำนา ช่างฝีมือต่าง ๆ	ส่วนใหญ่เป็นการผลิต อุตสาหกรรม ขนาดกลาง และ ขนาดใหญ่ เงินลงทุน จำนวนมาก
3. การผลิตเพื่อตลาด	มักจะผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเอง มากกว่า ผลิตเพื่อขายในตลาด	ผลิตเพื่อตลาดและการส่งออก เป็นสำคัญ
4. ลักษณะที่ตั้ง	อยู่ในท้องถิ่นห่างไกลความ เจริญ	อยู่ตามเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะ เมืองใหญ่ ๆ และเมืองท่าส่ง สินค้าออกและนำเข้า จากต่างประเทศ
5. ลักษณะทางด้านสังคม ชนชั้น และสิ่งจูงใจ ทาง เศรษฐกิจ	ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร	ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการ นายทุนโดยผลิตเพื่อหลังผลกำไร
6. สาขาเศรษฐกิจ	ส่วนใหญ่เป็นสาขาเกษตรกรรม	ส่วนใหญ่เป็นสาขาอุตสาหกรรม

ที่มา: จาก “ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ,” โดย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.,
ค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2548, จาก <http://cyberlab.lh1.ku.ac.th/elearn/faculty/economic/eco52>

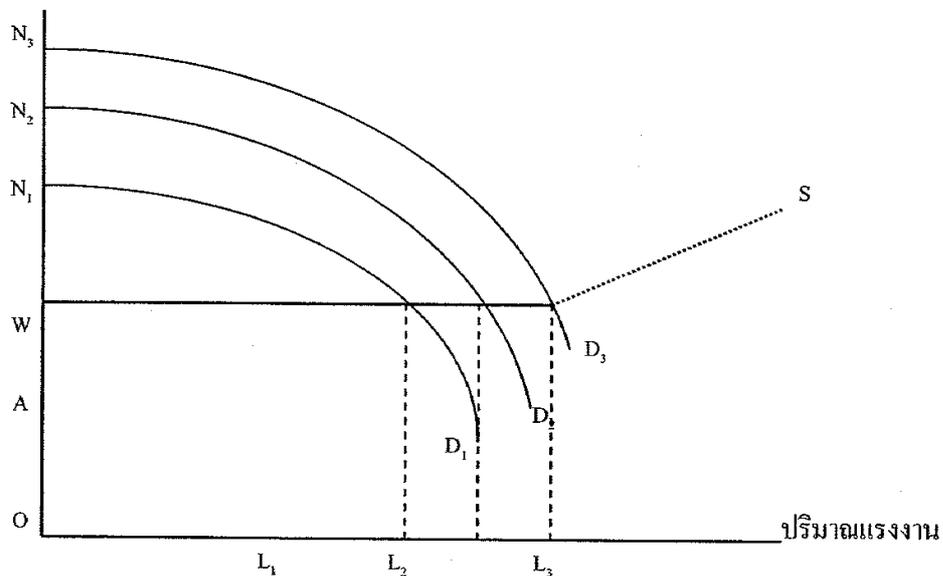
การเสนอนโยบายต่าง ๆ ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจสองระดับ มักจะเน้น
การใช้ประโยชน์จากแรงงานส่วนเกิน (surplus labor) ซึ่งจะเกิดในสาขาเกษตรกรรม
หรือสาขาเศรษฐกิจที่ล่าหลังอยู่ โดยพยายามดึงเอาแรงงานส่วนเกินนี้ใช้ในสาขาที่
ก้าวหน้าทันสมัย เพื่อก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว

แรงงานส่วนเกิน หมายถึง แรงงานส่วนที่สามารถจะเคลื่อนย้ายออกจากสาขาที่มี
แรงงานส่วนเกิน ซึ่งมักเป็นสาขาเกษตรกรรม ไม่ทำงานในสาขาอื่น ๆ ได้ โดยไม่ทำ

ให้ผลผลิตของสาขาที่มีแรงงานส่วนเกินลดลง ทั้งนี้เพราะ MPP ของแรงงานเหล่านี้เป็นศูนย์หรือเข้าใกล้ศูนย์ ถ้าเคลื่อนย้ายแรงงานเหล่านี้ออกไป ผลผลิตก็ไม่ลดลงอาจเพิ่มขึ้นด้วย

โมเดลของ Lewis Lewis (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.) เสนอว่า ถ้าหากจะนำเอาแรงงานส่วนเกินมาใช้ประโยชน์ประเทศ จำเป็นต้องมีการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยที่การพัฒนาอุตสาหกรรมจะดำเนินไปได้ก็ต่อเมื่อการกระจายรายได้เป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกัน คือ ชนชั้นนายทุนผู้ประกอบการจะต้องได้รับรายได้จากกำไร และเงินปันผลต่าง ๆ เป็นสัดส่วนมากกว่าชนชั้นอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะชนชั้นนายทุนและผู้ประกอบการเท่านั้นที่จะเป็นผู้ออมและผู้ลงทุน เมื่อชนชั้นนี้ได้รับส่วนแบ่งกำไรและเงินปันผลมากขึ้น ก็จะนำเอารายได้ที่เพิ่มขึ้นนี้ไปลงทุนในการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อไป และเมื่อผลกำไรเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาอุตสาหกรรมก็จะขยายตัวต่อไปเรื่อย ๆ

ค่าจ้าง, MP

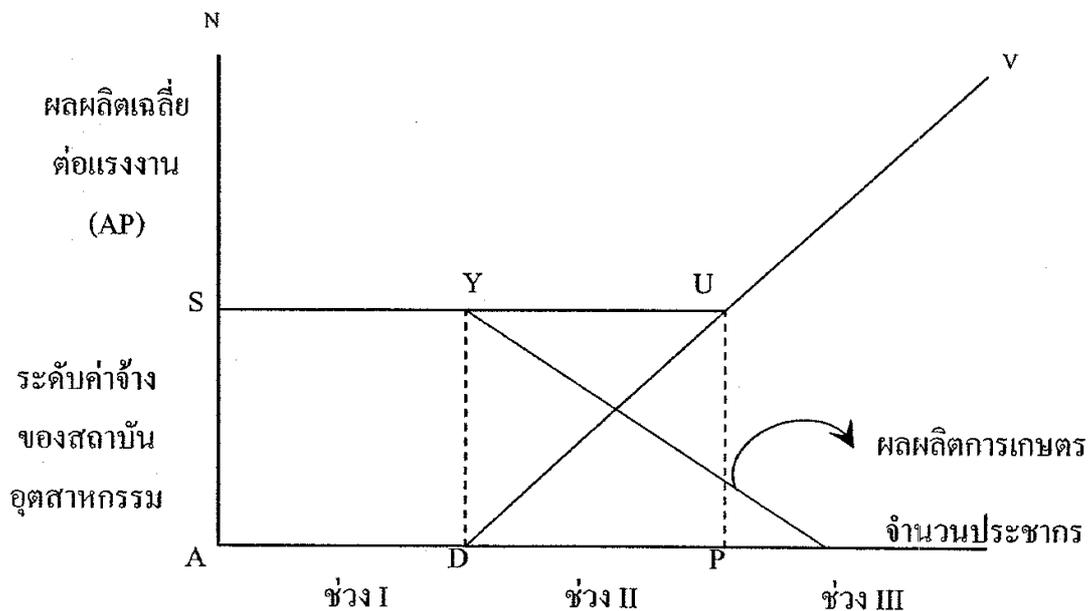
ภาพ 3 การขยายตัวทางเศรษฐกิจ

จากภาพ N1D1, N2D2, N3D3 เป็นเส้นอุปสงค์ของแรงงาน เส้น WPTS เป็นเส้นแสดงอุปทานของแรงงาน โดยที่ระดับค่าจ้าง OW เป็นค่าจ้างที่พอเพียงแก่การประทังชีพเท่านั้น แต่ก็สูงกว่ารายได้ที่พอประทังชีพในภาคเกษตรกรรม ซึ่งมีระดับ OA โดยช่องว่าง AW นี้ประมาณ 30% ทั้งนี้เพราะต้องชดเชยให้เป็นการลงทุนการเคลื่อนย้าย รวมทั้งมาตรฐานการครองชีพในเมืองซึ่งสูงกว่าในชนบท เงินชดเชยนี้เพียงพอที่จะจูงใจให้แรงงานเคลื่อนย้ายจากสาขาเกษตรไปทำงานยังภาคอุตสาหกรรมได้

การที่เส้นอุปทานแรงงานมีลักษณะราบ เพราะอุปทานแรงงานส่วนเกินมีอยู่อย่างเหลือเฟือ ดังนั้น ระดับค่าจ้างในสาขาอุตสาหกรรมก็จะเท่ากับระดับพอยังชีพ คือ OW จนกว่าจะเกิดการขาดแคลนแรงงานค่าจ้างนี้จึงจะสูงกว่า OW ซึ่งก็แสดงให้เห็นโดยส่วน TS ณ จุด T แรงงานส่วนเกินได้หมดสิ้นไป การจะดึงแรงงานเข้าไปในสาขาอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ก็จำเป็นต้องให้ค่าจ้างสูงกว่า OW

ขบวนการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจตามข้อเสนอของ Lewis จะเกิดขึ้นได้ก็เมื่อชนชั้นนายทุนต้องนำเอาผลกำไรไปลงทุนต่อไปเรื่อยๆ ซึ่งจะเป็นผลให้ความต้องการแรงงานขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จาก N1D1 เป็น N2D2 และ N3D3 แรงงานส่วนเกินก็จะถูกดึงเอามาใช้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากปริมาณ OL1 เป็น OL2 และ OL3 สาขาอุตสาหกรรมก็จะขยายตัวต่อไปเรื่อยๆ

โมเดลของ *Ranis and Fei* (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.) ได้เสนอโมเดลที่แสดงทั้งสองสาขา (two-sector model) คือทั้งสาขาเกษตรกรรมและสาขาอุตสาหกรรม ต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

ภาพ 4 ขั้นตอนการพัฒนาเศรษฐกิจของ Ranis and Fei

จากภาพ Ranis and Fei (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.) ได้แบ่งขั้นตอนการพัฒนาเศรษฐกิจสำหรับประเทศที่มีแรงงานส่วนเกินเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 มีแรงงานส่วนเกินอยู่ในสาขาเกษตรกรรม ผลผลิตส่วนเพิ่ม (Marginal Product--MP) ของแรงงานเท่ากับศูนย์ หรือเข้าใกล้ศูนย์ แรงงานส่วนเกินนี้สามารถที่จะโยกย้ายไปทำงานในสาขาอุตสาหกรรมโดยไม่ทำให้ผลผลิตเกษตรลดลง

ขั้นที่ 2 แสดงถึงการโยกย้ายแรงงานจากสาขาเกษตรกรรมไปยังสาขาอุตสาหกรรม ซึ่งขั้นนี้ยังมีการว่างงานแอบแฝงอยู่ แต่ MP ก็ยังมากกว่าศูนย์ ดังนั้นผลผลิตของภาคเกษตรจะลดลง ราคาสินค้าเกษตรจะเริ่มดีขึ้น สาขาเกษตรจะมีกำไรเพิ่มขึ้น จะทำให้มีการปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตสาขาเกษตรต่อไป

ขั้นที่ 3 ถือว่าเป็นระยะที่ระบบเศรษฐกิจได้ทะยานขึ้น แรงงานแอบแฝงทั้งหมดได้ถูกโยกย้ายไปทำงานในสาขาอุตสาหกรรมจนหมดสิ้นแล้ว ผลผลิตการผลิตของแรงงานเริ่มเพิ่มสูงขึ้นจน MP เท่ากับค่าจ้างสถาบันที่จุด U ต่อจากนี้การโยกย้ายแรงงาน

จากสาขาเกษตรกรรมไปยังสาขาอุตสาหกรรมจะต้องจ่ายค่าจ้างให้ตาม MP ซึ่งสูงกว่าค่าจ้างสถาบัน อัตราค่าจ้างจะเป็นไปตามเส้น UV

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงอุตสาหกรรม, กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2546) ได้ศึกษาและทำการวิจัยเกี่ยวกับ SMEs แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เรื่อง “การดำเนินมาตรการสนับสนุน SMEs ของต่างประเทศ”

(กรณีศึกษาประเทศญี่ปุ่น ไต้หวัน ออสเตรเลีย และอิตาลี) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือการเรียนรู้ประสบการณ์ของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการมุ่งพัฒนา SMEs โดยศึกษาเจาะลึกถึงตัวบทกฎหมาย หลักเกณฑ์เงื่อนไข และโครงข่ายหน่วยงานที่นำนโยบายและมาตรการไปสู่ผลที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะมาตรการที่ยังค่อนข้างใหม่สำหรับประเทศไทย ซึ่งสามารถสรุปผลของการวิจัยในประเทศต่าง ๆ ได้ดังนี้

การพัฒนา SMEs ของประเทศญี่ปุ่น

1. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นเป็นแบบ Pick up Winners ซึ่งรัฐบาลมีบทบาทสูงในลักษณะ Active State
2. แนวนโยบายการพัฒนา SMEs จะให้ความช่วยเหลือ SMEs ทุกด้าน และเน้นที่จะช่วยเหลือธุรกิจขนาดเล็ก ประเทศญี่ปุ่นเริ่มมีนโยบายในการพัฒนา SMEs อย่างชัดเจนในปี 1963 โดยการมี SMEs Basic Law
3. ประเทศญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการพัฒนา SMEs อย่างมาก และเป็นแม่แบบในการพัฒนา SMEs ของประเทศต่าง ๆ ทั้งในภูมิภาคเอเชีย และยุโรป การพัฒนา SMEs ของประเทศญี่ปุ่นมุ่งเน้นในด้านบทบาทของรัฐบาลที่เข้มแข็ง สามารถควบคุมดูแลได้อย่างครบถ้วนและทั่วถึง มีการส่งถ่ายนโยบายที่ดีจากกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าของรัฐบาลกลาง และหน่วยงานที่ดูแล SME (SME agency) ไปยังรัฐบาลท้องถิ่นต่าง ๆ Prefecture Government โดยใช้ระบบงบประมาณเข้าไปกำกับให้รัฐบาลท้องถิ่น

ต่าง ๆ ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลกลาง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีระบบการเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานในระดับท้องถิ่น รัฐบาลกลาง และภาคอุตสาหกรรมที่ดี โดยผ่านองค์กรทางธุรกิจต่าง ๆ (business associations) ในขณะที่ SMEs เองก็มีการรวมกลุ่มในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสหกรณ์ และสมาคมการค้า ซึ่งทำหน้าที่สะท้อนความต้องการและสะท้อนถึงผลของนโยบายต่าง ๆ ในทางปฏิบัติให้ทางรัฐบาลและส่วนกลางได้ทราบเพื่อทำการปรับปรุงให้นโยบายต่าง ๆ มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติมากขึ้น

4. ประเทศญี่ปุ่นนั้นมีการให้การช่วยเหลือ SMEs ทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านเทคโนโลยีทางการเงิน การพัฒนาทักษะต่าง ๆ การให้คำปรึกษา การส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันเป็นสหกรณ์และกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งการช่วยเหลืออุตสาหกรรมขนาดเล็ก และการให้ความช่วยเหลือ SMEs ในช่วงที่มีภัยพิบัติต่าง ๆ รวมทั้งในส่วนของพัฒนาเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลนั้น ส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยรัฐบาล ซึ่งใช้งบประมาณจำนวนมาก โดยเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างรัฐบาลส่วนกลางกับรัฐบาลท้องถิ่นซึ่งมีหน่วยงานต่าง ๆ รองรับ แต่หากจะศึกษาในรายละเอียด จะพบว่ามาตรการทางการเงินเป็นมาตรการที่ถูกนำมาใช้และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมต่าง ๆ หรือการพัฒนาประสิทธิภาพ SMEs ทุกหน่วยงานจะมีส่วนที่เกี่ยวข้องกันทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของประกันสินเชื่อ

5. นโยบายที่เกี่ยวกับความช่วยเหลือทางการเงินที่สำคัญจะมี 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นการประกันสินเชื่อ (credit guarantee) และการใช้สิ่งทีเรียกว่า Agency Loan ซึ่งเป็นการนำเงินของรัฐบาลมาปล่อยกู้โดยผ่านธนาคารพาณิชย์ และการมีธนาคาร SMEs ซึ่งประกอบไปด้วย Small Business Finance Corporation, Shoko Chukin Bank และ National Life Finance Corporation เป็นต้น

6. สถาบันการเงินที่รัฐบาลจัดตั้งจะมีบทบาทสูง ในเวลาที่ประสบกับภาวะ Credit Crunch หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา SMEs ถ้าไม่ใช่สถาบันการเงินแล้วจะร่วมดำเนินการเกี่ยวกับการค้ำประกันเงินกู้ (credit guarantee) หากหน่วยงานนั้น ๆ รู้จักกับ SMEs ได้ดีพอ แต่ในภาวะปกตินั้นบทบาทในเรื่องทางการเงินจะมีน้อยลง

เนื่องจาก SMEs จะไปกู้เงินจากระบบปกติคือธนาคารพาณิชย์ และบทบาทของการประกันสินเชื่อและ Agency Loan จะลดลง

7. การที่รัฐบาลมีบทบาทสูงในการพัฒนาประเทศเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การพัฒนา SMEs ของประเทศญี่ปุ่นประสบความสำเร็จอย่างสูงเช่นกัน แต่เงื่อนไขสำคัญก็คือ โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล และภาคอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นเป็นโครงสร้างพิเศษซึ่งเป็นการยากที่ประเทศไทยจะเลียนแบบได้

8. การที่รัฐบาลญี่ปุ่นมีบทบาทสูงในการพัฒนา SMEs ทำให้การเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนา SMEs ทำได้ยาก ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การพัฒนา SMEs ขาดความคล่องตัวในการปรับเปลี่ยนนโยบายให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแตกต่างจากกรณีของประเทศไทยได้

การพัฒนา SMEs ของประเทศไทยได้ ิ่หวัน ประเทศได้หวันนั้นได้พัฒนา SMEs โดยเอาแบบอย่างมาจากประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาดำเนินการในการพัฒนา SMEs โดยบทบาทรัฐบาลจะมีมากในช่วงเริ่มแรกของการพัฒนาเท่านั้น ซึ่งในระยะหลังนั้นได้เปลี่ยนเป็นการตั้งกองทุนขึ้นมาเพื่อให้เอกชนทำการประมวลโครงการช่วยเหลือ SMEs ในด้านต่าง ๆ โดยที่รัฐบาลเป็นผู้ติดตามประเมินผลไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการบ่มเพาะอุตสาหกรรม การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นการลดภาระของรัฐบาลในการจัดตั้งหน่วยงานต่าง ๆ ลงได้มาก และสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมาย เนื่องจากรัฐบาลเป็นผู้ติดตามและประเมินผลเท่านั้น

1. การพัฒนา SMEs ของได้หวันมีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัต (dynamic) ทั้งนี้เพราะการใช้ระบบให้เอกชนเข้าดำเนินการจะสามารถเปลี่ยนแปลงนโยบายได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งซึ่งทำให้นโยบายประสบความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ ส่วนในเรื่องทางด้านการเงินนั้น ได้หวันใช้การประกันสินเชื่อเป็นหลัก แล้วให้ธนาคารเอกชนเป็นผู้ปล่อยกู้โดยไม่มีการตั้งสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนา SMEs โดยเฉพาะ การพัฒนา SMEs ของประเทศได้หวันนั้น เป็นแนวทางที่รัฐมีบทบาทสูงในระยะแรก แต่ในระยะหลังรัฐบาลเป็นผู้กำกับดูแลและให้เอกชนเข้ามาประมวลเพื่อทำโครงการพัฒนา SMEs ต่าง ๆ ซึ่งเป็นแนวทางที่น่าจะมีความเหมาะสมกับ

โครงสร้างของการบริหารประเทศที่รัฐบาลมีบทบาทไม่สูงเท่ากับประเทศญี่ปุ่น และไม่มีกลไกที่ดูแลอย่างทั่วถึง

2. นโยบายการพัฒนา SMEs เป็นแบบ top-down โดยกระทรวงเศรษฐกิจจะเป็นผู้กำหนดแนวทางในการพัฒนาพร้อมจัดสรรเงินให้ แนวทางการพัฒนา SME ของไต้หวันจะให้ความสำคัญกับ SMEs ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในอุตสาหกรรมเป้าหมายกับการ upgrade ประสิทธิภาพการผลิตและการจัดการ SMEs ในอุตสาหกรรมทั่วไป

3. การให้ความช่วยเหลือของรัฐ เช่นมาตรการทางการเงินและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รัฐจะเข้ามาช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาความล้มเหลวของกลไกตลาด (market failure) สำหรับการจัดตั้ง SMEs ที่มีศักยภาพในอนาคต

4. การดำเนินนโยบายทางการคลัง เช่นการลดหย่อนภาษีต่าง ๆ ทั้ง SMEs และวิสาหกิจขนาดใหญ่จะได้ประโยชน์เท่าเทียมกัน

5. มีกฎหมายส่งเสริม SMEs น้อยมาก เช่น สถาบันประกันสินเชื่อ ซึ่งการประกันสินเชื่อเป็นมาตรการที่ประเทศไต้หวันประสบความสำเร็จ

6. หน่วยงานและสถาบันเกี่ยวกับการนำกฎหมายไปปฏิบัติให้เกิดผลมีจำนวนไม่มาก กรมส่งเสริม SMEs มีหน้าที่วางนโยบายและใช้เงินอุดหนุนเป็นเครื่องมือ สมาคมหอการค้ามีส่วนในการกำหนดนโยบาย

การพัฒนา SMEs ของประเทศอิตาลี สำหรับในส่วนของประเทศอิตาลีนั้น บทบาทของการพัฒนานั้นมาจากกลุ่มอุตสาหกรรมในภาคเหนือของประเทศเป็นหลัก รัฐบาลมีบทบาทน้อยในการพัฒนา SMEs และเป็นเพียงผู้ตอบสนองความต้องการของ SMEs เท่านั้น ซึ่ง SMEs ของอิตาลีก็มีลักษณะพิเศษที่เรียกว่า Cluster ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันของผู้ผลิตสินค้าในระดับต่าง ๆ จุดเด่นของการพัฒนา SMEs ของประเทศนี้อยู่ที่ภาคเอกชนซึ่งสามารถรวมตัวกันได้ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นขึ้นไปเป็นระดับภูมิภาคและระดับชาติ ซึ่งมีส่วนในการผลักดันนโยบายรัฐบาลในด้านต่าง ๆ ซึ่งในส่วนของประเทศอิตาลีนั้นไม่มีกฎหมายเฉพาะในการพัฒนา SMEs มีเพียงกฎหมายทั่วไปเท่านั้น ดังนั้นการพัฒนา SMEs ของอิตาลีจึงเป็นการพัฒนาที่ผลักดันโดยเอกชนซึ่งเป็นจุดเด่นที่สำคัญเพราะมีการดำเนินการที่เป็น Cluster และก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตซึ่งสามารถแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ได้

1. ระบบ Cluster นั้นเลียนแบบได้ยากเพราะมีส่วนของวัฒนธรรมความเป็นอยู่ คุณสมบัติเฉพาะของแรงงาน และทักษะด้านต่าง ๆ (skill) เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยระบบ Cluster ก็ไม่ได้แพร่หลายไปยังประเทศอิตาลีทั้งหมดแต่จะมีอยู่เฉพาะในเขตอุตสาหกรรมในภาคเหนือเท่านั้น

2. จุดเด่นของการพัฒนา SMEs ของอิตาลี คือ การเกิด Industrial Cluster ซึ่งหน่วยผลิตต่าง ๆ มีการพึ่งพากันและการแข่งขันสินค้าพร้อม ๆ กัน ซึ่งการพึ่งพากัน เพราะผลิตสินค้าที่เชื่อมโยงกันและใช้แรงงานประเภทใกล้เคียงกันที่มีอยู่ในพื้นที่ที่มีสถาบันท้องถิ่น เช่น สมาคมท้องถิ่น และธนาคารท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ Self-regulating เพื่อให้มีหน่วยผลิตที่ดีมีแรงจูงใจที่จะอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ

3. Industrial Cluster ที่มีความยืดหยุ่นมาก สามารถปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงของตลาดโลก หรือสร้างเครือข่ายกับต่างประเทศ

4. การแข่งขันในตลาดโลกในเรื่องคุณภาพและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคต่างประเทศ ทำให้การผลิตตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำของกิจกรรมหนึ่ง ๆ (production chain) จะต้องมีการเชื่อมโยงส่งต่อข้อมูลความต้องการของลูกค้าในเรื่องความต้องการและคุณภาพไปถึงหน่วยผลิตแต่ละชิ้นส่วน โดยแต่ละชิ้นส่วนก็ต้องแข่งขันกันเองด้วย

5. นโยบายการพัฒนา SMEs ของอิตาลีนั้นรัฐบาลไม่มีบทบาทในการคุ้มครอง SMEs มากนัก เนื่องจากอิตาลีเป็นส่วนหนึ่งของ EU จึงไม่สามารถใช้ Tariff Barrier ในการกีดกันการค้าระหว่างประเทศในกลุ่ม EU ด้วยกันได้ ทำให้ตัวแปรเรื่องการแข่งขันเสรีมีบทบาทได้โดยไม่ถูกจำกัดโดยการเมืองหรือต้องถูกบีบบังคับจากมหาอำนาจเหมือนในประเทศพัฒนา ซึ่งเป็นผลดีกับ Clusters เอง เพราะรัฐบาลไม่สามารถเข้าไปช่วยผู้ประกอบการที่ขาดประสิทธิภาพได้นาน

6. การรวมตัวเป็น Clusters ทำให้ราคาสินค้าท้องถิ่นบางอย่างความได้เปรียบคู่แข่งต่างชาติที่จะมาลงทุนผลิตแข่ง Clusters จึงเป็นเสมือน Non-tariff Measure ประเภทหนึ่ง

7. ความเข้มแข็งของสถาบันเฉพาะทางในแต่ละท้องถิ่นของ SMEs ในประเทศ อิตาลีซึ่งมีระบบการรวมตัวของสถาบันท้องถิ่นตั้งแต่ระดับล่างเป็นระดับภาคและระดับ ต่างประเทศทำให้ SMEs ในอิตาลีมีความเข้มแข็งและสามารถที่จะผลักดันนโยบายต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์กับ SMEs มากกว่าการที่รัฐบาลเป็นผู้ริเริ่มในการพัฒนา SMEs เอง

8. มาตรการในการส่งเสริม SMEs ของอิตาลี ประกอบด้วยมาตรการส่งเสริมการ ส่งออก โดยมี SIMEST เป็นสถาบันการเงินในอิตาลีที่สนับสนุนให้ธุรกิจของอิตาลีมี ความเชื่อมโยงการผลิตเพื่อส่งออก และเชื่อมโยงกับต่างประเทศ การลงทุนใน ต่างประเทศ ประกอบด้วย

8.1 Financial or Participation in International Tenders

8.2 Concession Financing for Market Penetration Programs

8.3 Foreign Direct Investment Incentive

8.4 Export Incentives

9. มาตรการส่งเสริมเทคโนโลยีและผลิตภัณฑ์โดยภาครัฐและเอกชน โดยการ วิจัยค้นคว้าและถ่ายทอดสู่ภาคอุตสาหกรรม โดยการ Diffusion of Technological Innovation และการออกแบบองค์กรหน่วยงานที่ชัดเจนในการนำนโยบายการพัฒนา เทคโนโลยีไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ASTER ซึ่งตั้งขึ้น โดย Regional Industrial Development Board ในปี ค.ศ. 1985 ความสำเร็จจะขึ้นอยู่กับการออกแบบองค์กร หน่วยงานที่ชัดเจนในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับ SMEs ซึ่งยุ่งยากและ ซับซ้อนมาก เนื่องจาก SMEs มีข้อจำกัดและต้นทุนที่มากกว่ากิจการขนาดใหญ่ในการ เข้าถึงบริการเหล่านี้

10. มาตรการแทรกแซงเพื่อนวัตกรรมและการพัฒนา SMEs (innovation cluster)

10.1 ส่งเสริมและพัฒนา SMEs โดยผู้ประกอบการรุ่นใหม่ นโยบายส่งเสริม เงินทุน SMEs ที่สอดคล้องกับข้อกำหนดของ EU ที่เน้นการแข่งขันระหว่างอุตสาหกรรม

10.2 สนับสนุนให้เงินอุดหนุนในการซื้อและเช่าเครื่องจักร High-technology สำหรับ SMEs ใน Innovation Cluster

10.3 นโยบายการเงินของ SIMEST ที่ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มระหว่างกัน และสร้างเครือข่ายระหว่างประเทศเพื่อการส่งออกของ SMEs และส่งเสริมการส่งออก โดยให้ข้อมูลสำหรับการส่งออกในรูปแบบของ export consortium สำหรับ SMEs

11. มาตรการส่งเสริมการรับช่วงและการเชื่อมโยงการผลิต ตัวอย่างในระดับท้องถิ่นในกรณีของรัฐบาลจะมี The Regional Authority for Economic Development เป็นตัวเชื่อมโยงศูนย์กลางของสาขาอุตสาหกรรมต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงกัน เช่น Agency for Technology Development, Ceramic Industrial Research and Testing Service, Footwear Industrial Center, Textile Information Center เป็นต้น

การพัฒนา SMEs ของประเทศออสเตรเลีย

1. รัฐบาลของออสเตรเลียนี้มีแนวนโยบายทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปแบบเสรีนิยม ดังนั้นนโยบายในการพัฒนาอุตสาหกรรมในออสเตรเลียนี้ จึงไม่มีนโยบายในการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่มุ่งจะจูงจูงคุ้มครองหรือให้สิทธิพิเศษทางภาษีหรือการเงินแก่ อุตสาหกรรมและวิสาหกิจเฉพาะราย แต่พยายามสร้างเวทีทางเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายสามารถแข่งขันได้อย่างยุติธรรมและเท่าเทียม

2. การพัฒนา SMEs เริ่มต้นในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2530 ซึ่งระบบเศรษฐกิจของ ออสเตรเลียนี้มีการกีดกันทางการค้าต่างประเทศในรูปแบบของกำแพงภาษีสูง ตลาดภายในประเทศจึงมีการแข่งขันน้อย วิสาหกิจที่ครอบงำมีขนาดใหญ่ ตลาดแรงงาน มีสภาพแรงงานที่มีอิทธิพล

3. มาตรการส่งเสริม SMEs เน้นการวิจัยและพัฒนา (R&D) การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์จากเทคโนโลยีใหม่ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและชีวภาพ และวิสาหกิจที่ เน้นการส่งออก

4. วิธีการส่งเสริม SMEs คือ การเพิ่มช่องทางเข้าถึงสารสนเทศและโครงการสนับสนุน ของรัฐบาลให้มีความรัดกุมภายในวิสาหกิจ พัฒนาทักษะการจัดการ สร้าง เครือข่าย SMEs เพิ่มแหล่งเงินทุน เพิ่มช่องทางให้ร่วมการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐบาล และ ลดขั้นตอนความยุ่งยากในระเบียบราชการ

5. วิธีการสนับสนุน SMEs โดยบริการสารสนเทศให้รู้ถึงแหล่งข้อมูลและ โครงการฝึกอบรม ให้คำปรึกษาทางธุรกิจโดยผ่านหน่วยงานของรัฐและให้เงินอุดหนุน

แก่วิสาหกิจเพื่อใช้ในการจัดจ้างที่ปรึกษาทางธุรกิจในภาคเอกชน โดยองค์กรที่สำคัญ ได้แก่ AusIndustry และ AusTrade

6. ออสเตรเลียไม่มีการช่วยเหลือทางการเงินในรูปแบบของธนาคาร SMEs จะมีเพียงการลงทุนในรูปแบบของ Venture Capital และรัฐบาลเข้ามามีบทบาทเพียงการไปเข้าร่วมทุนกับ Venture Capital ของเอกชนแล้วปล่อยให้เอกชนดำเนินการโดยอิสระ ซึ่งการเข้าร่วมใน Venture Capital ของรัฐบาลนั้นเป็นเพียงเพื่อลด Capital Cost บางส่วนให้กับเอกชนเท่านั้น

7. รัฐบาลออสเตรเลียเข้ามามีบทบาทสูงในส่วนของการพัฒนาการวิจัยต่าง ๆ การเข้าไปร่วมทุนในส่วนของการทำงานค้นคว้าวิจัย รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยี และการค้นคว้าสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ของ SMEs แล้วปล่อยให้ระบบตลาดเข้ามามีบทบาท

8. จุดเด่นของการดำเนินนโยบายของออสเตรเลีย คือ การใช้นโยบายการค้าเสรี โดยให้กลไกตลาดเป็นเครื่องมือ การมีนโยบายอุตสาหกรรมที่เป็นกลางทำให้ไม่ต้องมีนโยบายใด ๆ เข้ามาเสริมเพื่อลดความเสี่ยงเปรียบเชิงนโยบายให้กับ SMEs ทำให้ออสเตรเลียไม่จำเป็นต้องสร้างโครงสร้างใหม่หรือมีแผนพัฒนา SMEs รวมทั้งมีพระราชบัญญัติพัฒนา SMEs โดยเฉพาะจุดเด่นคือออสเตรเลียขึ้นอยู่กับนโยบายที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยี R&D และการส่งเสริมให้มีการค้นคว้าสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ และการร่วมมือระหว่าง รัฐบาล เอกชน และสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นนโยบายที่ประสบความสำเร็จ

ส่วนที่ 2 เรื่อง “ลักษณะการประกอบการและปัญหาอุปสรรคของ SMEs ไทยในภาคบริการ”

ซึ่งวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อประมวลข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างของภาคบริการ ซึ่งยังขาดความชัดเจน ประเมินสัดส่วนบทบาทของ SMEs ในภาคธุรกิจบริการ โดยรวม ศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมการประกอบการและปัญหาอุปสรรคของ SMEs ซึ่งมีทั้งกิจการที่พึ่งตลาดท้องถิ่นและตลาดภายในประเทศเป็นหลัก และกิจการที่มุ่งสู่ตลาดต่างประเทศ จากการวิจัยพบว่า

1. รายการแหล่งข้อมูลที่จะใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้างภาคบริการ รายการแหล่งข้อมูล (data fields) จากแต่ละแหล่งที่จะนำมาวิเคราะห์ตามขอบเขตงาน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิในเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงสร้างของภาคบริการ
จำแนกตามประเภทธุรกิจและแหล่งที่ตั้ง จากระบบฐานข้อมูลและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ
อื่น ๆ ที่มีอยู่

3. ข้อเสนอประเภทธุรกิจบริการที่เป็นเป้าหมายในการวิจัยโดยละเอียด

4. ข้อเสนอเกณฑ์ในการจำแนกขนาดของกิจการในแต่ละประเภทธุรกิจที่จะ
สำรวจ

5. รายชื่อหน่วยงานและบุคคลที่จะเข้าสัมภาษณ์

6. ร่างประเด็นที่จะสัมภาษณ์หน่วยงานและบุคคลตามข้อ 6 โดยจำแนกตาม
ประเภทธุรกิจที่เกี่ยวข้อง และหรือลักษณะบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน

7. กรอบตัวอย่างผู้ประกอบการที่จะตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประเภท
กิจการ ขนาด และแหล่งที่ตั้งร่างแบบสอบถามที่จะใช้สำรวจ

ส่วนที่ 3 เรื่อง “กฎหมายและระเบียบข้อบังคับของไทยที่มีผลกระทบต่อ SMEs”

ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อประมวลข้อมูลด้านกฎระเบียบของไทยที่มีผล
ต่อข้อเสียเปรียบของ SMEs และข้อจำกัดในการได้รับการดูแลช่วยเหลือสนับสนุน โดย
ศึกษาเจาะลึกถึงลักษณะปัญหาอุปสรรคทั้งจากข้อกำหนดของกฎระเบียบ และวิธีปฏิบัติ
ในการบังคับใช้กฎระเบียบดังกล่าว จากการศึกษาพบว่า

1. การศึกษาเรื่องนี้ ได้ทำการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ
จำนวน 162 ฉบับ แบ่งเป็นกฎหมายที่บังคับใช้กับธุรกิจโดยทั่วไป 35 ฉบับ อุตสาหกรรม
41 ฉบับ การค้า 36 ฉบับ บริการ 59 ฉบับ และวิชาชีพอิสระ 15 ฉบับ และจากการวิเคราะห์
พบว่ากฎหมายธุรกิจของไทยเป็นกฎหมายที่กำหนดขึ้นเพื่อการควบคุมมากกว่า 70%

2. จากการสำรวจภาคสนามและวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าปัญหากฎหมายและ
ระเบียบข้อบังคับของไทยเกิดได้ใน 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1 เป็นปัญหาในชั้นนิติบัญญัติที่
มีการออกกฎหมายอันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่ช่วยส่งเสริม SMEs ซึ่งจะ
สะท้อนให้เห็นในรูปของการกำหนดอัตราภาษี ค่าภาระในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ค่าบริการ
ต่าง ๆ ของภาครัฐที่มีลักษณะคงที่ไม่ผันแปรตามความสามารถที่รับได้ของกิจการ ระดับ
ที่ 2 เป็นปัญหาในชั้นวิธีปฏิบัติราชการปกครอง และการออกคำสั่งทางการปกครอง

ซึ่งจะเกิดขึ้นในชั้นของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะจัดเตรียมและดำเนินการให้มีคำสั่งทางปกครองหรือกฎ และรวมถึงวิธีการใด ๆ ในทางปกครอง การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ที่จะมีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล

3. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายเฉพาะที่มีความสำคัญสูง ประกอบด้วย

3.1 การสร้างกลไกในการแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมทางกฎหมาย

ดำเนินการปรับปรุงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานของรัฐให้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองสิทธิเอกชนอย่างแท้จริง และให้มีการจัดตั้งสำนักงานตัวแทนของ SMEs ขึ้นเพื่อทำการตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานให้เป็นไปตามระเบียบที่ประกาศกำหนด (กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริการประชาชนของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2535 และ พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543)

3.2 ประหยัดเวลาให้กับธุรกิจ: ดำเนินการให้เกิดการลดแบบฟอร์มในการขออนุญาต และจดทะเบียน ตลอดจนการจัดให้มีระบบบริการข้อมูลภาครัฐ ณ จุดเดียว (กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พ.ร.บ. ทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 ประมวลรัษฎากร พ.ร.บ. โรงงาน พ.ศ. 2535 พ.ร.บ. การบัญชี พ.ศ. 2543 พ.ร.บ. อาหาร พ.ศ. 2522 พ.ร.บ. ยา พ.ศ. 2510 พ.ร.บ. เครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 และ พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540)

3.3 ลดความไม่เป็นธรรมที่เกิดจากกฎหมายบัญชีและภาษีอากร ดำเนินการให้มีการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลแบบเหมาจ่ายจากยอดรายรับรวม และกำหนดมาตรฐานบัญชีสำหรับกิจการขนาดเล็ก โดยเฉพาะที่เปิดดำเนินการไม่เกินห้าปี (กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พ.ร.บ. การบัญชี พ.ศ. 2543 ประมวลรัษฎากร)

3.4 เตรียมความพร้อมองค์กรปกครองท้องถิ่นให้มีขีดความสามารถในการรับการถ่ายโอนอำนาจ เร่งกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานการประเมินภาษีที่ท้องถิ่นจะจัดเก็บเอง ปรับปรุงระบบภาษีบำรุงท้องถิ่นใหม่ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน และไม่เป็นธรรม การปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการเสียภาษีท้องถิ่นของกิจการที่มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในส่วนกลาง และการเตรียมความพร้อมของกำลังคน องค์กร

ปกครองท้องถิ่นให้มีขีดความสามารถในการตรวจ พิจารณาให้อนุญาตขยายโรงงาน
 อย่างมีหลักเกณฑ์ได้ (กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ มติ ครม. วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2544
 กำหนดให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการคำนวณค่ารายปีและค่าภาษีที่ชัดเจนแน่นอน
 และเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ พ.ร.บ. ภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475
 พ.ร.บ. ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 และ พ.ร.บ. กำหนดแผนการกระจายอำนาจให้แก่
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542)

3.5 เร่งลดผลกระทบจากการขยายตัวการลงทุนจากต่างประเทศ พร้อมเร่ง
 สร้างกลไกในการส่งเสริมและคุ้มครองกิจการขนาดเล็กจากกิจการขนาดใหญ่ที่มีการ
 ปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม (กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พ.ร.บ. การประกอบอาชีพของคนต่าง
 ชาติ พ.ศ. 2542 พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 และ พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจ
 ขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543)

3.6 ปรับปรุงอัตราค่าธรรมเนียมการอนุญาตตั้งขยายโรงงานและการจด
 สิทธิบัตร: ให้มีค่าภาระที่เป็นธรรมและมีค่าภาระตามส่วนของกิจการที่ควรจะเป็น
 (กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พ.ร.บ. โรงงาน พ.ศ. 2535 และ พ.ร.บ. สิทธิบัตร พ.ศ. 2522)

3.7 ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างของทางราชการให้เอื้อต่อการ
 ดำเนินธุรกิจของ SMEs: โดยเฉพาะข้อกำหนดที่ว่าด้วยการเป็น โรงงานที่ได้รับการ
 รับรองระบบคุณภาพ หรือ ISO (กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พ.ร.บ. ระเบียบสำนัก
 นายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535)

3.8 เร่งประชาสัมพันธ์การปรับปรุงกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายส่งเสริม
 ธุรกิจให้เอื้อประโยชน์ต่อ SMEs (กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พ.ร.บ. ส่งเสริมการลงทุน
 พ.ศ. 2520 พ.ร.บ. บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม พ.ศ. 2534 พ.ร.บ. บรรษัท
 ประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม พ.ศ. 2534 พ.ร.บ. ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน
 พ.ศ. 2535 พ.ร.บ. พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2534 พ.ร.บ. กองทุนสนับสนุน
 การวิจัย พ.ศ. 2535 พ.ร.บ. การส่งออกไปนอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่ง
 สินค้า พ.ศ. 2522 และ พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543)

สุมาลี ประทุมพันธ์ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง การเริ่มต้นธุรกิจ SMEs อย่างมั่นใจ กฎหมายธุรกิจ พบว่า การประกอบธุรกิจไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ก็ไม่ใช่เรื่องยากจนเกินไป สำหรับผู้ที่มีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะทำ ปัจจัยสำคัญอยู่ที่การให้ความสำคัญในทุก ๆ ขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน ขั้นตอนในการจัดตั้งธุรกิจ ศึกษาหาข้อมูลทั้งในเรื่องแหล่งเงินทุนต่าง ๆ กลยุทธ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ร.บ. สิทธิบัตร พ.ร.บ. ประกันสังคม พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็น ปัจจัยที่จะช่วยให้การดำเนินธุรกิจ SMEs ดำเนินไปอย่างราบรื่น